

Aleksandra Pejatović
Filozofski fakultet, Beograd

¹CENTRI ZA KONTINUIRANO OBRAZOVANJE ODRASLIH - BLISKI SUSRET OBRAZOVANJA I RADA²

- Sažetak -

Pet centara za kontinuirano obrazovanje odraslih razvijaju se u Srbiji kroz programe reforme srednjeg stručnog obrazovanja, počev od kraja 2003. godine. Centri su projektovani kao «specijalizovane nastavno-organizacione jedinice za stručno obrazovanje, osposobljavanje i obuku odraslih». Svoju osnovnu delatnost centri ostvaruju uvažavajući, između ostalih, sledeće koncepcije i pristupe: koncept socijalnog partnerstva u stručnom obrazovanju odraslih; poslovanje prema tržišnim principima; kao polazišta u planiranju i programiranju koriste se rezultati analiza potreba za veštinama na tržištu rada i analiza potreba za obukama u preduzećima; ponuda centara se kreira na osnovu pristupa vođenog potrebama; koristi se modularni pristup prilikom programiranja obuka, koje su zasnovane na ishodima učenja itd. Do danas centri su realizovali veći broj obuka namenjenih različitim ciljnim grupama odraslih.

Ključne reči: *centri za kontinuirano obrazovanje odraslih, reforma srednjeg stručnog obrazovanja u Srbiji, stručno obrazovanje odrasli, obuke.*

Uspostavljanje i razvoj centara za kontinuirano obrazovanje odraslih u Republici Srbiji osmišljeni su i podržavaju se u okviru Programa reforme srednjeg stručnog obrazovanja. Prva faza Programa realizovana je u periodu od avgusta 2003. do novembra 2005. godine, nakon čega je, decembra iste

¹ Uz saglasnost autora, tekst je preuzet iz Zbornika radova s naučnog skupa „Andragogija na početku trećeg milenijuma“, održanog 2. juna 2006. godine u Beogradu, izdavač: Univerzitet u Beogradu, Filozofski fakultet, Institut za pedagogiju i andragogiju, Beograd, 2007. godine.

² Deo rada nastao je u okviru projekta „Obrazovanje i učenje - pretpostavke evropskih integracija“ (broj: 149015), koji finansira Ministarstvo nauke i zaštite životne sredine Republike Srbije.

godine, otpočela druga faza, čiji je završetak planiran za novembar 2007. godine. Program je iniciralo Ministarstvo prosvete i sporta Republike Srbije, i on je, preko Evropske agencije za rekonstrukciju, podržan od strane Evropske unije.

Cilj celokupne reforme stručnog obrazovanja, na srednjem nivou, je «razvoj savremenog fleksibilnog sistema stručnog obrazovanja i obučavanja, zasnovanog na principima doživotnog učenja koji bi tako, kroz dobro obučenu radnu snagu, doprineo ekonomskom razvoju i društvenoj stabilizaciji u Srbiji.» (Reforma srednjeg stručnog obrazovanja..., uvodni tekst, 2005).

Programom reforme obuhvaćen je čitav niz segmenata koji mogu biti posebno interesantni poslenicima u oblasti obrazovanja odraslih. Već samim ciljem reformskih zahvata promovisana je koncepcija doživotnog učenja, uspostavljaju se nove institucije za obrazovanje odraslih, velika pažnja se poklanja usavršavanju nastavnika, školskog menadžementa, socijalnih partnera, kreatora politike obrazovanja, kao i krajnjim korisnicima usluga centara za kontinuirano obrazovanje odraslih.

Projektom je bilo planirano uspostavljanje pet centara za kontinuirano obrazovanje odraslih, koji će biti formirani pri srednjim stručnim školama. Na taj način ove škole su svoju osnovnu delatnost - obrazovanje mladih, proširile i na obrazovanje odraslih, te time postale obrazovni centri koji nude programe obrazovanja i obuke različitim uzrasnim kategorijama stanovništva u širem okruženju, sa mogućnošću i umreženog rada.

Navešćemo veoma sažeto neke od osnovnih karakteristika stanja u kojem sistem srednjeg stručnog obrazovanja funkcioniše, kao i nekoliko zakonskih odrednica, s obzirom da se na taj način mogu dočarati konture konteksta u kojem su sprovedeni reformski zahvati, pogotovu ovi koji se odnose na obuke za odrasle. Kroz sistem srednjeg stručnog obrazovanja prelamaju se veoma vidljivo neka od osnovnih obeležja naše zemlje. Mreža koju čini ukupno 349 ovih škola, koja se procenjuje kao veoma ekstenzivna, praktično je preostala iz doba SFR Jugoslavije, kao deo tadašnje ponude na tržištu stručnog obrazovanja. Pored smanjenja prostora sa koga se učenici upisuju u ove škole, kao i drugih faktora, značajan pad nataliteta doveo je do smanjenja broja učenika u ovim školama. Kada se pogleda prostorni raspored srednjih stručnih škola, primetno je da je u mestima gde se ove škole nalaze veći i broj nezaposlenih lica. Između ostalog, odatle i utisak da one produkuju kadrove ne za privredu, već za tržište rada (Despotović, M, Pejatović, A, 2005 (1), str. 5-8).

Prema važećem *Zakonu o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja* odraslima su na nivou srednjeg stručnog obrazovanja na raspolaganju slede-

će obrazovne mogućnosti: srednje škole za obrazovanje odraslih (Član 29; za sada samo kao mogućnost, ali u realnosti ne postoje); u redovnim školama ove vrste - stručno obrazovanje do tri godine (Član 87), stručno osposobljavanje i obuka (članovi 30 i 75), stručno usavršavanje - specijalističko i majstorsko (Član 30), prekvalifikacija i dokvalifikacija (Član 91) (Zakon..., 2003. i 2004.).

Paralelno sa završetkom prve verzije Konceptije i strategije razvoja centara, obavljena je i selekcija pet škola koje treba da prošire delatnost i na obrazovanje odraslih, odnosno da oforme centre za kontinuirano obrazovanje odraslih. Za potrebe selekcije formirana je lista kriterijuma za odabir škola. «Međusobno umrežavanje pojedinačnih kriterijuma (matrix) dovodi do izbora škola, koje karakterišu bitno različiti kvaliteti, koji čine i specifičnim i drugačijim polazne osnove na kojima treba da se formiraju budući centri.» (Despotović, M, Pejatović, A, 2005. (2), str. 1). Kao kriterijumi uvažavani su: geografska raspoređenost institucija; nivo privredne razvijenosti regiona (birani su najveći industrijski centri u Srbiji); lociranost u gradovima i/ili oblastima gde je došlo do velikih privrednih redukcija što je uslivilo potrebe za makro-prekvalifikacijama; lociranost u gradovima i/ili oblastima koje prednjače prema broju nezaposlenih; lociranost u oblastima u kojima je veoma izražena potreba za privrednim prestrukturiranjem; zahtevi tržišta rada za kratkotrajnim oblicima obrazovanja; postojeća školska mreža i potreba za njenom racionalizacijom (birane su škole koje nemaju perspektivu razvoja, ali i škole koje raspolažu s dobrim resursima – prostor, oprema, kadrovi); pripadnost nekim od područja rada koji su obuhvaćeni programom reforme; multiprogramski profil škole; spremnost regionalnih i lokalnih zajednica da podrže transformaciju škole; spremnost škola da prihvate proces transformacije; prethodno iskustvo škola u radu sa odraslima (Ibidem).

Dakle, umrežavanjem navedenih kriterijuma, odabrane su sledeće srednje stručne škole za formiranje centara: Građevinsko-tehnička škola «Neimar» (Niš), Druga tehnička škola (Kragujevac), Tehnička škola (Bor), Hemijsko-prehrambena i tehnička škola «Uroš Predić» (Zrenjanin) i Tehnička škola (Novi Beograd).

Konceptualno projektovana vizija centara za kontinuirano obrazovanje odraslih u srednjim stručnim školama određuje ih kao «specijalizovane nastavno-organizacione jedinice za stručno obrazovanje, osposobljavanje i obuku odraslih», čija je osnovna delatnost usmerena na «ekonomski rast i razvoj regiona kroz brzo reagovanje na potrebe privrede i tržišta rada za mobilnom i fleksibilnom radnom snagom i kvalitetno zadovoljavanje potreba

za znanjima, veštinama i kompetencijama kako zaposlenih, tako i nezaposlenih» (Despotović, M, Pejatović, A, (2005. (1), str. 11).

Delatnost centara je možda najlakše i najsažetije dočarati kroz navođenje i komentarisanje njihovih osnovnih karakteristika (Ibidem, str. 13, 15-18).

- Programi centara namenjeni su različitim kategorijama polaznika starijih od 18 godina, koji poseduju veoma različito prethodno radno i obrazovno iskustvo, a koji se u ove programe uključuju radi sticanja ili unapređivanja znanja i veština potrebnih bilo za rad, bilo za dalje stručno obrazovanje i učenje. Programskom ponudom centri se okreću sledećim ciljnim grupama: nezaposlenima sa različitim nivoom i stepenom obrazovanja, kao i onima bez, kvalifikacija, stručnih znanja, veština i kompetencija; zaposlenima sa neadekvatnim i nedovoljnim kvalifikacijama i kompetencijam svih stepena kvalifikacija i nivoa obrazovanja; i zaposlenima čije potrebe za znanjima, veštinama i kompetencijama počivaju na pozicijama u kompanijskoj hijerarhiji. Svaki program podrazumeva ulazne zahteve koje budući polaznici moraju da zadovolje.
- Programska ponuda centara (moduli) je rezultat procena, projekcija i ispitivanja realnih potreba za znanjima, veštinama i kompetencijama tržišta rada, preduzeća i pojedinaca, i to na lokalnom, regionalnom i nivou zemlje u celini. Na osnovu ove vrste analiza koncipiraju se uvodna obrazloženja o razlozima za ponudu konstruisanih modula, kao već sastavni deo modula. Osnovni pristup koji se uvažava prilikom koncipiranja ponude centara je «pristup vođen potrebama» («demand driven approach») potencijalnih klijenata, za razliku od «pristupa vođenog zalihama» («supply driven approach»), odnosno da centri nude ono što već imaju od programa, najčešće prilagođenih formalnih programa namenjenih redovnoj učeničkoj populaciji. Odbrani pristup uvodi centre u red institucija visoko prilagodljivih zahtevima klijenata, s obzirom na sadržaj obuke, ciljnu grupu i brzinu reagovanja na iskazane potrebe. Svakako da ovakav način rada podrazumeva i mogućnosti partnerske realizacije programa, kao i dobre baze podataka o potencijalnim saradnicima.

Modularna struktura programa centara počiva na konceptu zanimanja, odnosno kvalifikacija, kao referentnom okviru, a precizan opis poslova u okviru zanimanja je osnova za kreiranje modula. Pod modulima se podrazumevaju «...jedinice ili paketi učenja koji vode do stručnih kompetencija, radne osposobljenosti i kvalifikacija, odnosno skup funkcionalno povezanih

znanja veština i sposobnosti (radne kompetencije) neophodnih za obavljanje određenog posla/zadatka.» (Ibidem, str. 16). Oni nadalje mogu biti samostalni ili deo širih celina. Konceptom razvoja centara planirana su dva ravnopravna koncepta modularizacije, i to: sveobuhvatna modularizacija (vodi integralnim kvalifikacijama, odnosno osposobljenosti za određeno zanimanje) i fragmentarna modularizacija (vodi parcijalnim kvalifikacijama i osposobljenosti za pojedine poslove i funkcije u okviru zanimanja). Ovim dvema vrstama pridodati su i moduli za sticanje ključnih kompetencija za svet rada i za razvoj individue. Za sada se u centrima realizuju obuke koje su nastale kao rezultat upražnjavanja fragmentarne modularizacije. Modularni programi u centrima usmereni su ka postizanju ishoda obrazovanja i učenja, definisanih u terminima znanja, veština i stavova, kao i radnih kompetencija. Precizno definisani ishodi predstavljaju osnovu za planiranje, programiranje, organizaciju, realizaciju i evaluaciju obuke.

Celokupna delatnost centara počiva na saradnji i partnerstvu sa različitim socijalnim partnerima na lokalnom, regionalnom i nacionalnom nivou. Među njima se posebno izdavaju: organi uprave, poslodavci i njihove asocijacije, preduzeća, Privredna komora i regionalne komore, službe za zapošljavanje, druge obrazovne institucije, naučno-istraživačke organizacije itd. Već pred kraje prve faze projekta otpočelo je formiranje partnerskih saveta (Zrenjanin), kao asocijacija socijalnih partnera zainteresovanih za razvoj lokalnih sredina uz pomoć čvršće saradnje privrede i obrazovnih institucija. I u preostale četiri sredine u toku su aktivnosti usmerene ka uspostavljanju ovih saveta.

- Formiranju ambijenta za učenje odraslih u centrima poklanja se kontinuirano velika pažnja. Napori su usmeri u nekoliko paralelnih pravaca: unutrašnja transformacija organizacione strukture u školi, radi stvaranja prostora za formiranje i fleksibilnost u radu centra kao organizacione jedinice škole; rehabilitacija školskih zgrada; izdvajanje i opremanje prostora namenjenih i prilagođenih odraslima; osposobljavanje nastavnika i instruktora za obrazovni rad sa odraslima (od ispitivanja potreba za veštinama i obukama, izrade modula, realizacije obuke, do evaluacije različitih aspekata rada centara).
- Pored ispitivanja potreba za veštinama i obukama, kao i organizacije i realizacije obuka i različitih drugih vidova stručnog obrazovanja odraslih, planirano je da centri obavljaju i poslove iz domena: akreditacije prethodnog učenja, karijernog vođenja i konsaltinga, odnosno pružanja specifičnih usluga preduzećima u cilju razvoja ljudskih resursa.

Razvoj centara za kontinuirano obrazovanje odraslih najlakše je pratiti preko rezultata, u više navrata, a na osnovu različitih aspekata, obavljenih evaluacija njihovog rada (Pejatović, A, 2005). Ovom prilikom će se preventivno prezentovati podaci koji se odnose na centre kao institucije. Oni su takođe dobijani i na osnovu mesečnih snimanja aktuelnog stanja. Takođe će biti reči i o kvalitetu realizovanih obuka, a na osnovu ispitivanja polaznika, predstavnika naručioca - finansijera i glavnog organizatora održanih obuka. Prvo evaluativno istraživanje, koje je obuhvatilo ispitivanje resursa pet škola za vaspitno-obrazovni rad sa odraslima, obavljeno je tokom meseca marta 2004. godina, odnosno, nakon tri meseca od početka intenzivnog rada na proširivanju delatnosti i na odrasle polaznike. Instrument za ispitivanje resursa centara sastojao se od tri dela: 1) kadrovi i sopstveno viđenje škole, 2) učenici i 3) materijalno-tehnički uslovi. Sva tri pobrojana aspekta sagledavana su sa stanovišta neophodnih preduslova za transformaciju škola u centre. U junu 2005. godine ponovo je, istim instrumentom, obavljeno ispitivanje resursa centara. Ovo je bio period okončavanja intenzivnog vođenja ka uspostavljanju centara od strane Programa reforme (prve faze).

Ponovljeno istraživanje omogućilo je komparaciju, uz pomoć koje su registrovane promene. Osnovne promene su se odnosile na sledeće segmente: 1) izuzetno je povećan obuhvat nastavnika procesom usavršavanja, uz neophodnost većeg uključivanja nastavnika opšteobrazovnih predmeta; 2) nastavnici su u većoj meri motivisani za sprovođenje reforme nego što su to bili na početku Programa, angažovaniji su, ali i dalje ostaju nepoznanice i nepoverenje vezani za reformske zahvate, kao i nezadovoljstvo brzinom promena; 3) ove škole su sada znatno otvorenije institucije u pogledu saradnje sa drugim institucijama; 4) primetne su pozitivne promene imidža ovih škola; 5) znatno su unapređeni materijalno-tehnički uslovi, izuzev kada je reč o adekvatnosti školskog nameštaja; i 6) s obzirom na kadrovske i materijalno-tehničke resurse centri su već u ovom periodu bili donekle različite institucije u odnosu na početno stanje. Može se reći da su na kraju prve faze programa posedovali znatno bolje preduslove za rad sa odraslima.

Snimanje aktuelnog stanja u centrima, za jul mesec 2005. godine, pokazalo je koji su to sve poslovi obavljani, a vezani su za obrazovanje odraslih. Među njima mogu se izdvojiti: 1. snimljene su potrebe za veštinama u 59 preduzeća; 2) sklopljeni su ugovori o poslovno-tehničkoj saradnji sa 46 ustanova; 3) uključen je veći broj saradnika iz škole (njih 148) i izvan nje (55) u poslove na uspostavljanju centara; 4) konstruisano je 150 modula; 5) prilagođeni su prostori za rad sa odraslima (zasebni ulazi, učionice, radionice...);

6) realizovane su prve obuke sa odraslima, koje je završio 61 polaznik, a 57 ih upravo pohađa.

Kada je reč o obukama, izjašnjavanja polaznika, finansijera i glavnih organizatora ukazuju na: 1) visok stepen zadovoljstva svim ispitivanim aspektima obuka, koji su iskazali sva tri aktera; 2) nedovoljnu informisanost o obuci pre početka njene realizacije; 3) problem u vezi vremenske organizacije obuka; 4) preumorne polaznike; 5) nedovoljnu angažovanost polaznika tokom same obuke (na šta skreću pažnju i sami polaznici); 6) mali prihod od realizovanih obuka. Dobijeni rezultati svakako ukazuju i na neophodne pravce delovanja da bi se povećao kvalitet rada centara.

Već iskazana sumnja u održivost centara, nakon završetka prve faze projekta, predstavlja i jedan od osnovnih zaključaka završne evaluacije njihovog rada, jula 2005. godine. Pritom je istaknuto da ono što još uvek ne dopušta centrima da rade punim kapacitetima i što značajno može da ugrozi njihovu održivost je neregulisan pravni okvir za delovanje, koji otvara niz nepogodnosti za dalji rad.

Značajna podrška za regulisanje pravnog statusa centara dobijena je tokom druge faze projekta (u septembru 2006. godine) od Ministarstva prosvete i sporta Republike Srbije, kao verifikacija proširene delatnosti, koja se odnosi na obrazovanje odraslih. Ovim rešenjem centri su verifikovani da, u ovoj oblasti, obavljaju sledeće poslove: 1) osposobljavanje i usavršavanje kadrova za organizaciju i realizaciju obuka za odrasle; 2) izradu i distribuciju nastavnih materijala za obuke odraslih; 3) vrednovanje znanja i veština stečenih u okviru programa za koje je škola akreditovana od odgovarajuće organizacije; 4) realizaciju više vrsta obuka za odrasle (stručne obuke iz verifikovanog područja rada, obuke iz stranih jezika, iz oblasti informacionih tehnologija, za bazične veštine iz oblasti poslovne administracije, za projektno planiranje iz oblasti preduzetništva); 5) ispitivanje i analizu potreba za veštinama i obukama; 6) izradu programa kratkih obuka, po modularnom sistemu; 7) karijerno savetovanje i vođenje (informisanje, savetovanje i obuke za aktivno traženje posla); 8) promovisanje kontinuiranog obrazovanja odraslih; 9) razvijanje koncepta socijalnog partnerstva; 10) neposrednu organizaciju i partnersku realizaciju obuka iz drugih područja rada. Na osnovu ovako dobijene verifikacije, centri su registrovani kao institucije koje obavljaju ove vrste delatnosti. Na ovaj način se znatno otvorio prostor za njihov rada, mada još uvek nisu otklonjene sve prepreke vezane za pravnu regulativu.

Kako se odvija razvoj centara u okviru druge faze Programa reforme je opet najlakše pratiti preko evaluacije njihovog rada, obavljene u martu 2006. godine, i na osnovu mesečnih izveštaja o aktivnostima centara. Osnovne karakteristike tadašnjeg stanja u centrima (nakon perioda od osam me-

seci kada njihov rad nije koordiniran iz Programa reforme) bile su: 1) realizovan je mali broj prodatih obuka (prodate su četiri obuke); 2) centri počinju da se uključuju u određene projekte (u okviru različitih projekata realizovano je devet obuka); 3) organizuju se obuke nastavnika (ukupno sedamnaest); 4) izmenjen je imidž škola; 5) nije razvijen sistem praćenja i upravljanja kvalitetom; 6) delimično su ostvareni i iskorišćeni kontakti sa socijalnim partnerima, iako postoji evidentno interesovanje; 7) moguće je da se pojavi problem unutrašnje organizacije rada škola/centara; 8) izuzetno je primetan nedostatak sistema akreditacije i sertifikacije za rad centara itd.

Evaluacijom su takođe uvažavana i mišljenja samih saradnika (tri stručna saradnika) i nastavnika (54) o uspešnosti rada centara. Ispitanici su kao najbolje aspekte rada centara procenili: 1) adekvatnost načina poučavanja odraslih tokom realizovanih obuka; 2) motivisanost odraslih polaznika za obrazovanje; 3) odnos (srazmeru) praktičnog i teorijskog dela obuka; i 4) do tada obavljenu analizu potreba na tržištu rada. Kao najlošiji, procenjeni su: 1) uključenost centara u projekte; 2) znanja nastavnika iz oblasti informacionih tehnologija; 3) zastrupljenost timskog rada; 4) motivisanost nastavnika za rad sa odraslima. Posmatrajući navedene najbolje i najlošije aspekte rada centara, moglo bi se reći da su, tokom prve faze, nastavnici dobro pripremljeni za rad u okviru različitih faza obrazovnog ciklusa, od ispitivanja potreba, preko izrade programa, do njegove direktne realizacije i kontakta sa polaznicima. Međutim, ono što svakako mora biti dalje unapređivano u okviru druge faze su: motivisanje nastavnika za rad sa odraslima, podizanje nivoa njihovih profesionalnih kompetencija, unapređivanje unutrašnje organizacione strukture centara i pomoć oko konkurisanja za projekte ili uključivanja u već postojeće.

Kumulativni izveštaji o radu centara, između ostalog, ukazuju na značajan porast broja "prodatih" obuka koje su oni realizovali u periodu mart - novembar 2006. godine, u odnosu na prethodne, evaluacijama obuhvaćene, periode. Izveštaji pokazuju da je realizovano, ili su neke upravo u toku, 13 obuka, sa 752 polaznika. Ovakvi podaci nesumnjivo govore o potrebama za obukama odraslih, a takođe i o tome da centri uspevaju da svoju ponudu plasiraju na tržištu obrazovanja. Takođe, postoji određeni broj obuka koji je već ugovoren i nalazi se pred početkom realizacije.

Svi prezentovani podaci učvršćuju uverenje o opravdanosti koncipiranja i uspostavljanja centara za kontinuirano obrazovanje odraslih u Srbiji. Njihovo pojavljivanje svakako predstavlja pojavu novih institucija za obrazovanje odraslih u našoj zemlji. Valja napomenuti da ovakvi centri postoje u brojnim zemljama i duži niz godina (kao što je, na primer, slučaj sa Danskom), a

takođe su uspostavljeni i u zemljama u našem neposrednom okruženju (na primer, u Mađarskoj, Makedoniji, Albaniji, Crnoj Gori itd). Još uvek ostaje problem njihove održivosti, onda kada ne budu snažno podržavani iz Programa reforme. U drugoj fazi programa podrška centrima se pruža u više paralelnih pravaca: zakonska regulativa, akreditacija određenog broja obuka na nacionalnom nivou, pospešivanje učešća u projektima, uspostavljanje sistema kvaliteta (koji pruža osnovu za praćenje i procenjivanje rada polaznika, nastavnika, menadžmenta centra i centra kao institucije), reorganizacija unutrašnje organizacione strukture, čvršće veze sa socijalnim partnerima, uspostavljanje i produbljivanje saradnje sa preduzećima i Nacionalnom službom za zapošljavanje itd.

Nastajanje centara je svakako višegodišnji proces. Imajući na umu kakvi očekujemo da centri budu u fazi stabilnosti i pune aktivnosti, teško je reći koliko će im još podrške trebati, kao i koliko smo vremenski daleko od te faze. Međutim, ono što se sa sigurnošću može reći je da je odrađen veliki deo posla u odnosu na početno stanje u pet odabranih škola. Razlike su i velike i vidljive, ne samo u analizama, već i u svakodnevnom životu škola/centara. "Kolektiv je u proseku mnogo življi, bavimo se i nekim stvarima o kojima ranije nismo ni razmišljali, sve aktivnosti se sada mnogo detaljnije planiraju, opremljenost škole je znatno bolja., popravljani su uslovi rada.... Postoji volja za učešće na projektima. Dva projekta su u realizaciji, a za treći se čeka informacija da li je prošao. Povećava se broj i kvalitet kontakata sa socijalnim partnerima. Više nego ikad se radi na stručnom usavršavanju i izradi nastavnih materijala (uključen je velik broj profesora)." (Deo opisa promena u školi iz jednog od centara; Pejatović, A., 2005., str.6).

Aleksandra Pejatović
Faculty of Philosophy, Belgrade

REGIONAL TRAINING CENTERS FOR ADULTS - CLOSE ENCOUNTER OF EDUCATION AND WORK

- Abstract -

Since the end of 2003, five regional training centers for adults (RTC) have been created through Secondary Vocational Education Reform programs in Serbia. The centres were projected as "specialized training and organisational units for vocational education and training of adults". In fulfilling their primary role, they follow

and respect concepts and approaches such as: concept of social partnership in professional training of adults; doing business according to labour market principles; in planning and programming they use results of analysis of the skills needed in the labour market and the analysis of training needs in companies; their offer is created according to needs; in creating training programmes they use modular approach based on training outcomes, etc. Up to date, the RTCs have realised a number of training courses for different adult target groups.

Key words: regional training centres for adults, secondary vocational education reform in Serbia, vocational adult education, trainings.

Literatura:

- Despotović, M., Pejatović, A., (2005. (1)), Centri za kontinuirano obrazovanje odraslih u srednjim stručnim školama - koncepcija i strategija razvoja, Reforma srednjeg stručnog obrazovanja u Republici Srbiji - Prva faza, Elektronska zbirka dokumenata, European Profiles.
- Despotović, M., Pejatović, A., (2005. (2)), Kriterijumi za izbor regionalnih trening centara za odrasle, Reforma srednjeg stručnog obrazovanja u Republici Srbiji - Prva faza, Elektronska zbirka dokumenata, European Profiles.
- Hielscher, S., Pejatović, A., (2006.), Preliminarni izveštaj o veluciji 5 regionalnih centara za kontinuirano obrazovanje odraslih u Nišu, Boru, Kragujevcu, Novom Beogradu, Zrenjaninu, Program reforme srednjeg stručnog obrazovanja, faza II: Izgradnja kapaciteta i podrška realizacije, str. 81., interni materijal Programa.
- Pejatović, A., (2005.), Centri za kontinuirano obrazovanje odraslih - završna evaluacija, Reforma srednjeg stručnog obrazovanja u Republici Srbiji - Prva faza, Elektronska zbirka dokumenata, European Profiles.
- Reforma srednjeg stručnog obrazovanja u Republici Srbiji - Prva faza, (2005.), Elektronska zbirka dokumenata, European Profiles.
- Zakon o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja (2003., 2004.), Službeni glasnik Republike Srbije, br. 62/03, 64/03, 58/04, <http://www.consumer.org.yu/propisi/repu-blika/obrazovanje.htm>